

O Americă înfricoșătoare

Edward Behr (1926–2007), jurnalist de război și corespondent străin, s-a născut la Paris și a studiat în Franța și Marea Britanie. După terminarea liceului, s-a înrolat în British Indian Army (1944–1948), apoi și-a luat licența în istorie la Magdalene College, Cambridge. Corespondent Reuters la Paris din 1951, a transmis reportaje despre războiul din Algeria pentru revista *Time-Life*, apoi a devenit redactor la *Saturday Evening Post*. Din 1965 a fost numit director al biroului din Hong Kong al revistei americane *Newsweek*, scriind articole despre Revoluția Culturală din China, războiul din Vietnam, ofensiva din Laos. Evenimentele trăite ca ziarist alcătuiesc materia unor cărți precum: *The Algerian Problem* (1961), *Anyone Here Been Raped And Speaks English?* (1978; memorii republicate sub titlul *Bearings: A Foreign Correspondent's Life Behind the Lines*), *Getting Even* (1980), *The Last Emperor* (1987, Premiul Gutenberg; trad. rom. *Ultimul împărat*, Humanitas, 1999, 2008; romanul a stat la baza filmului cu același titlu de Bernardo Bertolucci), *Hirohito: Behind The Myth* (1989), *Kiss the Hand You Cannot Bite: The Rise and Fall of the Ceaușescus* (1991; trad. rom. *Sărută mâna pe care n-o poți mușca: românii și Ceaușeștii*, Humanitas, 1999), *The Story of Miss Saigon* (în colaborare cu Mark Steyn ; 1991), *Une Amérique qui fait peur* (1995; trad. rom. *O Americă înfricoșătoare*, Humanitas, 1999, 2004), *Prohibition: Thirteen Years That Changed America* (1996), *Dernier Noël à Hong Kong* (în colaborare cu Jean Lartéguy; 1997). Câteva dintre scrierile sale – printre care cartea despre Ceaușescu și cea despre Hirohito – au devenit filme de televiziune.

EDWARD BEHR

O Americă înfricoșătoare

Traducere din franceză
de Florin Sicoie

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Mona Antohi
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Andreea Dobreci, Carmen Petrescu

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

Edward Behr
Une Amérique qui fait peur
© Edward Behr, 1995
All rights reserved.

© HUMANITAS, 2013, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BEHR, EDWARD
O Americă înfricoșătoare / Edward Behr; trad.: Florin Sicoie. –
București: Humanitas, 2013
Bibliogr.
ISBN 978-973-50-3934-9
I. Sicoie, Florin (trad.)
308(73)"19"
94(73)"19"

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin email: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382; 0723 684 194

Cuprins

<i>Mulțumiri</i>	7
Introducere	9

Partea întâi MITURI, CIUDĂȚENII, NEBUNII

1. Sex, campus și abis cultural	27
2. Universități și maccarthysm	51
3. Familii îndrăcite	66
4. Amintiri, amintiri	84
5. Afacerea Menendez	100
6. Inocența batjocorită	118
7. Angrenajul	129
8. Harvard și OZN-urile	159

Partea a doua REALITĂȚI

9. Bigoți albi, negri exasperați	177
10. Cu furia în inimă	196
11. Fapte și cifre	216
12. Vieți privatizate	233
13. Războiul sexelor	255
14. Diferența de pregătire	288
15. Clinton și căile diversității	313
Concluzie	333
<i>Bibliografie</i>	349

PARTEA ÎNTÂI
MITURI, CIUDĂȚENII, NEBUNII

Sex, campus și abis cultural

În privința campusurilor americane, adevărate bastioane ale *political correctness* de zece-cincisprezece ani, se folosește cu plăcere un anumit număr de fraze codificate și dificil de tradus – formule accesibile doar inițiaților. Cea mai mare parte au legătură cu sexul, mai ales cu violul și cu hărțuirea sexuală. Ținând cont de frecvența utilizării lor, se impune o decriptare.

1. *Rape crisis* (problema violului): subiect al unei pletore de cărți, care amintesc că violul este unul din relele cele mai răspândite în acest sfârșit de secol și că, în America, *o femeie din patru* este, cel puțin o dată în viață, victima unui viol sau a unei tentative de viol.

Afirmație repetată în lucrările recente de sociologie și complet însușită în Statele Unite, noțiunea – contestată doar de o redusă minoritate de experți – e considerată prea „slabă” de anumite feministe americane, convinse că victimele ar trebui estimate la *o femeie din două*; afirmație socotită tot prea moderată de unele papele ale feminismului dur, ca Andrea Dworkin și Catharine MacKinnon, pentru care orice raport sexual (cel puțin heterosexual) conține, inevitabil, nu doar o parte de viol, ci e legată intrinsec *de violul însuși*.

2. *Rape culture* (cultura violului): cum cultura americană se găsește în mâinile bărbaților (*male dominated*), orice

activitate sexuală întreprinsă de individul de sex masculin ține de violarea (fizică sau simbolică) a femeii.

3. *Campus rape* (viol în campusuri): fenomenul de *rape crisis* redus exclusiv la campusul universitar.

În toate universitățile americane, *campus rape* este unul dintre subiectele cele mai dezbătute în rândul studenților și studentelor din primul an, căruia îi este consacrată o literatură apreciabilă.

4. *Date rape* (viol în cursul întâlnirilor): fenomen cu totul special, e vorba de un viol săvârșit cu prilejul unei întâlniri (*date*), când băiatul și fata se cunosc deja și chiar, în majoritatea cazurilor, au mai făcut dragoste.

Subiect de interminabile discuții în universitățile americane sau de nenumărate *workshops on date rape* (ședințe de lucru pentru a discuta și analiza acest tip de viol), *date rape*-ul pare, la prima abordare, oarecum tautologic; într-adevăr, în limbajul colocvial american, când o fată spune despre un băiat: „I’m dating him” sau când un băiat spune despre o fată: „I’m dating her”, interlocutorul înțelege imediat că acest eufemism (puritanismul obligă) îi ferește să spună: „Ne culcăm unul cu altul”. Expresia franceză este, de altminteri, asemănătoare: „Ea iese cu cutare”.

5. *Acquaintance rape* (viol săvârșit de cunoscuți): o altă formă, mai ambiguă, a *date rape*-ului. E vorba, de această dată, de un fenomen imprevizibil, violatorul fiind un cunoscut, un coleg sau prieten vechi.

6. *Take back the night* (traducere liberă: „dați-ne noaptea înapoi”): activitate militantă (întruniri publice, pichetări, marșuri, retrageri cu torțe, cântece și sloganuri) care se desfășoară întotdeauna seara târziu (de preferință, în nopțile cu lună plină), pentru a protesta împotriva violului și hărțuirii sexuale.

Taking back the night este mult mai mult decât o simplă manifestație de masă. Ea comportă un rit imuabil, acela al confesiunii, al mărturiei făcute în public: participantele, care preferă eticheta de supraviețuitoare, povestesc în amănunt, în întruniri organizate special, cu lume, microfoane și megafone, cum au căzut ele victimă violențelor masculine, hărțuirii sexuale, ba chiar violului sau incestului.

Prin climatul emoțional foarte special, *taking back the night* evocă acele adunări organizate de sectele religioase unde, după ce au fost „încălziți” de un predicator frenetic, oratorii își evocă păcatele anterioare înainte de a se declara în stare de grație, mântuiți de o credință revelată miraculos în cursul ceremoniei. Dar, în vreme ce acest gen de întrunire (veritabil clișeu din vechile filme hollywoodiene) se desfășoară, în general, fie în comunitățile negre, fie într-un context esențialmente rural, de un nivel oarecum primitiv, *taking back the night* este un rit la modă în toate marile universități americane – inclusiv Princeton, Harvard, Yale, UCLA etc. –, furnicare intelectuale și adevărate uzine producătoare ale viitoarelor elite americane.

7. *Bedroom politics*: nici o legătură cu o discuție politică tradițională. E vorba de raporturile de forță în cupluri: pe de o parte, diversele presiuni (inclusiv șantajul) folosite de bărbați pentru a-și atinge scopurile, pe de altă parte, strategia feminină utilizată pentru a determina gradul de *commitment* (angajare) al partenerului masculin vizat sau deja ales. Conform feministelor, dar și unui mare număr de femei americane neangajate, aservirea celor din urmă și victimizarea lor sistematică sunt de așa natură încât orice astfel de dezbatere e dinainte pierdută de femei – chiar dacă, uneori, nu sunt conștiente de asta.

8. *Verbal coercion* (coerciție verbală): una dintre formele de constrângere folosite de băieți pentru a-și atinge scopurile, asimilate, de unele feministe dure, cu violul.

9. *Non-violent sexual coercion* (coerciție verbală non-violentă): extensie a cazului precedent, înglobând orice formă de seducție verbală, non-violentă, indiferent de circumstanțe, putând să conducă la actul sexual, cu aparentul consimțământ al partenerei feminine. Nu contează contextul: Romeo, adresându-se Julietei în celebra scenă a balconului, folosește și el tehnica de coerciție verbală non-violentă și, prin însuși acest fapt, se face vinovat de viol.

Lista este departe de a fi închisă, dar e deja semnificativă. Jargonul folosit, întotdeauna pe tonul cel mai serios, dovedește teama pe care o generează, dincolo de Atlantic, tot ce are legătură cu violul, cu hărțuirea sexuală și, într-un cuvânt, cu sexul.

Este incontestabil că, în America, violurile și violențele de toate felurile, în privința femeilor, reprezintă un flagel major: statisticile demonstrează că rata lor e de departe superioară celei europene. În prea multe cazuri, femeile, victime ale violurilor și actelor de violență, din pudoare, din teama de agresori sau de publicitatea care ar putea rezulta, refuză să depună plângere, ceea ce complică și mai mult situația și face cifrele aleatorii. Nu se pune problema, aici, să negăm frecvența sau să minimalizăm gravitatea unor asemenea acte. Respectivele infracțiuni sunt, de altminteri, atât de răspândite, încât nu ocupă prima pagină a ziarelor decât în cazurile cele mai spectaculoase: ucigași sadici în serie (*serial killers*), pașnici tați de familie ori preoți catolici care abuzează de copii lipsiți de apărare sau implicarea unor celebrități ca, de curând, O.J. Simpson, acuzat că și-ar fi asasinat soția, Nicole. Ancheta avea să dovedească faptul că fostul fotbalist celebru,

devenit star media, o agresase cu violență, în mai multe rânduri, fără ca justiția, în ciuda apelurilor ei disperate, să intervină.

Nu contestă nimeni faptul că violul reprezintă o infracțiune mai prezentă în America decât în Europa, că el constituie pentru femei – și, de asemenea, în mediile carcerale, de exemplu, pentru bărbați – un pericol permanent. *New York Daily News* și *New York Post* prezintă zilnic istorii atroce, localizate mai ales în *inner cities*.

Dar, când sute de studenți se adună ca să-și „ia noaptea înapoi“, în cursul unuia din acele happeninguri universitare, în campusurile colegiilor din „Ivy League“ – adevărate universuri închise și excesiv de rafinate –, unde costul unui an școlar depășește, în general, 20 000 de dolari, ele nu manifestează în favoarea milioanei de femei, în majoritate negre sau hispanice, pentru care violul este o amenințare cotidiană. Studenții se preocupă exclusiv de mediul lor privilegiat și-și limitează analiza la experiențele personale, fără să-și dea seama de propriul narcisism.

Atingem aici un fenomen relativ nou, straniu și tipic american. Căci violul și hărțuirea sexuală, *cel puțin așa cum sunt percepute în mediile universitare*, țin, în majoritatea cazurilor, de o *adevărată isterie colectivă*.

În America, unde ideologia politică a partidelor a avut întotdeauna puțin efect asupra publicului, orice nouă sensibilitate a conducătorilor influențează modul de viață și comportamentul cotidian al maselor. De la Herbert Hoover la Bill și Hillary Clinton, trecând prin soții Roosevelt, Kennedy și Nixon, atitudinile, gusturile și prejudecățile locatarilor Casei Albe au avut o mare înrâurire asupra societății. Or, soții Clinton nu și-au ascuns niciodată predilecția pentru anumite aspecte ale *political correctness* (câțiva dintre miniștrii lor

sunt partizanii ei fanatici), chiar dacă acest fapt se traduce într-un mod indirect și neoficial.

Există, între Europa și America, un adevărat abis cultural. Orice observator european care ajunge să cunoască mai îndeaproape mediile universitare americane va avea numeroase motive de uimire, cum ar fi, de exemplu, contrastul surprinzător dintre *importanța* acordată de profesori și de studenții lor acestei obsesii a violului și hărțuirii sexuale în campusuri și *rata* reală *de producere* a acestora.

În toate universitățile se consacră un timp apreciabil hărțuirii sexuale – seminarii, ședințe de lucru (*workshops*) și manifestații de protest de toate felurile; unul dintre rolurile esențiale ale administrațiilor constă în mobilizarea spiritelor și în sensibilizarea la maximum a studenților și studentelor.

La Princeton și în alte părți, un hoinar nocturn este frapat de proliferarea becurilor albastre care luminează peluzele, curțile, locurile de promenadă, picnicuri și recreere, strălucind cu putere de la căderea nopții. Aceste surse de lumină, inexistente până în anii '70, au fost instalate la cererea unor grupuri de militante care înțelegeau astfel să protejeze victimele (potențiale) de violatorii (și ei potențiali) socotiți ca dând târcoale neîncetat în căutarea prăzii. Prezența acestor lumini a avut ca efect perturbarea oamenilor de știință care frecventau observatorul universității, căci iluminarea nocturnă deranjează studierea astrilor. În jurul observatorului uriaș, becurile sunt instalate acum la nivelul solului, unde efectul lor e mai slab.

La Universitatea din New Hampshire, un comitet de supraveghere împotriva violului și a hărțuirii (SHARPP) a solicitat o totală „curățare de vegetație” a campusului, „pentru a împiedica violatorii să se ascundă în tufișuri” și o iluminare nocturnă intensă, care a fost, într-adevăr, instalată. Toate

universitățile sau aproape toate sunt afectate, și se agravează disputa dintre minoritățile studențești aflate în acțiune și autorități, extrem de sensibilizate totuși, care le consideră uneori revendicările drept excesive.

Înțelegem cum s-a putut ajunge acolo când aflăm că obsesia a fost generată deliberat, cu bună știință. În majoritatea universităților, la momentul înscrierii în primul an, studențele primesc – în afară de un fluier de alarmă și de câteva prezervative – o documentație impresionantă (broșuri, cărți, casete video) care le avertizează asupra pericolelor violului și hărțuirii sexuale, sugerându-le o conduită capabilă să limiteze flagelul (ca și pe acela, mai real, al SIDA) și posibilități la care să recurgă, adică denunțarea studenților sau profesoriilor vinovați – sau considerați ca atare.

Ne-am crede reveniți în secolul al XIX-lea, când puternice mișcări puritane încercau să mobilizeze spiritele împotriva introducerii rețelilor feroviare, sub pretextul că, la fiecare traversare a tunelurilor, aruncați în întunericul compartimentelor, călătorii de sex masculin și-ar fi dat frâu liber instinctelor și s-ar fi repezit cu sălbăticie asupra călătorelor! Este adevărat că, în acea epocă, orice bărbat încarna violatorul potențial, orice femeie, victima lipsită de apărare, pasivă și infantilă, abandonată plăcerii masculine încă din adolescență. Subordonarea feminină care domnește în unele țări islamice – vâl, interdicția de a conduce automobilul, de a apărea singură în public – nu se explică în alt fel.

Dar putem fi uimiți să regăsim o mentalitate analogă în America de astăzi. Când trecem, în campus, pe lângă fete în minișort, minijupă sau jeanși mulați, experte în karate și cu mușchii dezvoltati printr-un *bodybuilding* intens, alături de băieți al căror fizic este – ca să nu spunem mai mult – uneori mai apropiat de acela al lui Woody Allen decât de cel

al lui Arnold Schwarzenegger, ne punem obligatoriu întrebarea elementară: *unde* și *cine* sunt acei obsedați sexual, acei maniaci primejdioși care merg până la a viola sau a hărțui sexual o studentă din patru – dacă nu din două – și care îngrijorează atât de tare autoritățile universitare? Bărbații americani posedă oare o sexualitate pe cât de debordantă, pe atât de ascunsă, cu fantasme bine disimulate de viol și agresiune sexuală?

Întrebarea atrage după sine o alta: de ce există, sub acest aspect, o asemenea diferență culturală între Europa și Statele Unite? Căci, dacă Europa e mai sensibilizată decât înaintea (noua legislație franceză referitoare la hărțuirea sexuală o dovedește), *date rape*-ul sau *campus rape*-ul sunt departe de a constitui problema majoră a studentelor, franceze sau străine, din universitățile europene. Dimpotrivă, campusurile americane sunt supuse unui regulament interior detaliat și foarte riguros: de exemplu, se recomandă profesorilor de sex masculin *să lase ușa biroului deschisă* ori de câte ori primesc studente sau să înregistreze toate conversațiile, pe față sau pe ascuns. Acestea sunt, potrivit autorităților, singurele mijloace de a evita, ulterior, acuzații de hărțuire sexuală. Numărul de profesori ale căror cariere au fost spulberate de asemenea acuzații este, de altfel, atât de ridicat, încât celebrul dramaturg David Mamet le-a consacrat o piesă, *Oleanna*, devenită, de curând, film.

Una dintre cărțile-cheie care circulă în mediile academice tratează acest flagel socotit a bântui lumea universitară: *The Lecherous Professor*¹ a primit un soi de *imprimatur* oficial din

1. *The Lecherous Professor* („Profesorul libidinos”), de Billie Wright Dziech, Beacon Press, Boston, 1984. Vezi și un expozeu mai recent în *Ivory Power: Sexual Harassment On Campus*, de Michele A. Paludi, State University of New York Press, Albany, N.Y., 1990.

partea rectoratelor. Devenită carte de căpătâi a unui mare număr de profesori, conștienți de ce riscă dacă depășesc regulile recomandate, ea îi este indispensabilă oricărui universitar european care se pregătește să predea într-un campus american.

Iată câteva extrase:

„Ședințele de lucru între studenți și profesori trebuie să se desfășoare în locuri adecvate, iar contactele studenți/studente–profesori, în afara sălilor de conferințe, merită cele mai atente precauții.“ „Dacă ea consideră că o situație riscă să devină amenințătoare“, precizează autorul, „studenta poate face întotdeauna apel la o profesoară pentru a asista la o întâlnire cu profesorul“. În preambul, autoarea cărții *The Lecherous Professor*, Billie Wright Dziech, ea însăși profesoară universitară, afirmă că „hărțuirea sexuală a studenților de către profesorii lor este un fapt (*fact of life*) pe care nu-l putem ignora în mediul universitar, că mulți profesori îl ignoră sau îl acceptă, păstrând tăcerea“.

Urmează o lungă listă de exemple individualizate de hărțuire, de propuneri obscene și sexiste făcute de profesori (mai ales geografi – va fi existând vreo legătură între specialitatea și conduita lor?) studenților lor, ca și cazuri detaliate de profesori care au atras studenți nevinovați în patul lor cu promisiuni de note bune sau de „lecții particulare“. Cea mai mare parte din acuzații sunt anonime. Trebuie spus că, din punctul de vedere al unui observator european, cazurile citate țin mai degrabă de un limbaj galant oarecum primitiv decât de hărțuirea propriu-zisă. Ceea ce o studentă de la Harvard – care, în 1982, își descria în ziarul *Harvard Crimson* decepțiile legate de poetul Derek Walcott, conferențiar la Harvard – califică drept „obscur“ și „inacceptabil“ ar fi fost, neîndoielnic, considerat de majoritatea studenților europene drept o simplă glumă, o tentativă de flirt rapid reprimată.